

Milieuraad
Zwolle

Milieupraat

23^e jaargang
nummer

1

April
2018

Colofon

Hans IJzerman
Loes la Faille
Carin van de Ploeg
Ina Huizinga
Jacqueline Stil
Diet ter Stege
Hans de Graad
Henk Selhorst
Michiel van Harten
Ernst Traag

Wanneer u toezending van de MP niet langer op prijsgesteld wordt, kunt u dit melden bij ons secretariaat. Uw naam/adres/en/of emailgegevens zullen vervolgens direct uit onze administratie verwijderd worden.

Natuurplatform Zwolle denkt mee over 'groene' toekomst Nooterhof

Vanaf 1 oktober 2018 geeft Landstede, na 11,5 jaar, het beheer van de Nooterhof terug aan de gemeente Zwolle. Het beheer van het park past niet langer bij de onderwijstaken van Landstede. De Nooterhof zou wat de gemeente betreft naar een 'commerciële partij' mogen mits het park 'natuurlijk en toegankelijk' blijft. Het Natuurplatform Zwolle (NPZ) vraagt in een brief aan het College van B&W of er diverse acties ondernomen kunnen worden om het groene karakter van de Nooterhof te kunnen waarborgen. Het platform maakt zich bezorgd om de toekomst van het park.

Het NPZ vraagt de gemeente de kaders te handhaven van de overeenkomst zoals die in 2007 tussen Landstede en de gemeente gemaakt zijn. Dit om de integrale kwaliteit, de leefbaarheid en de groenkwaliteit van het park en de opstallen te waarborgen.

Het NPZ vraagt zich af of een commerciële exploitatie van het betreffende gebied mogelijk is, zonder het bouwen van een aanzienlijke binnen-accommodatie. Het Earthship is te klein voor een winstgevend exploitatie en de zogenaamde Ateliers blijven nog in gebruik bij Landstede.

Extra bebouwing op het terrein is niet wenselijk. Het terrein van de Nooterhof is onderdeel van een van de Zwolse 'groene vingers'. Meer bebouwing op het terrein tast deze structuur aan en maakt bovendien een einde aan een jarenlang gekoes-

terd beleid van behoud en versterking van het groen ten behoeve van natuur en milieu-educatie. Het NPZ wil onder meer graag dat Landstede afstand doet van het gebruik van de Ateliers. Deze zouden dan in gebruik genomen kunnen worden door een nieuwe exploitant. Nieuwbouw is dan niet noodzakelijk. Een commerciële exploitatie zal de aanwezige natuurwaarden van de Nooterhof waarschijnlijk toch geweld aan doen. Het NPZ is bang dat commerciële belangen de ecologische belangen van dit gebied gaan overschaduwen.

Op het terrein staat bijenstal de Schotmanstal. Deze is in gebruik bij de Bijenvereniging Zwolle. Ondersteuning van de gemeente is wenselijk zodat de bijenstal behouden blijft op het park. Een wens van het NPZ is dat het gebied weer door de gemeente Zwolle zelf en in samenwerking met verschillende groene en/of milieupartners beheerd en geëxploiteerd gaat worden. Ook dan is een goede samenwerking mogelijk met Enexis. Het gebied rondom voetbalvereniging EDON op de Marslanden, dat grenst aan de Nooterhof wordt namelijk komende jaren ingericht als een groen bedrijventerrein, waar bedrijven op het gebied van duurzaamheid en energietransitie een plek kunnen krijgen. Enexis heeft het initiatief genomen om de ruimte rondom hun bedrijf verder te ontwikkelen.

Deze plannen hebben de sympathie van het NPZ. (Bron: Weblog Zwolle, 6 maart 2018)

Activiteitenkalender

Op zondag 13 mei, van 13.00-17.00 uur is het Voorzomerfeest Doepark Nooterhof. Thema: insecten. Er is onder andere theater, tal van leuke en interessante doe- activiteiten en muziek.

Bezoekadres
Campherbeeklaan 82 A
8024 BZ Zwolle

038 - 33 77 342
info@milieuraadzwolle.nl
www.milieuraadzwolle.nl

actief voor een natuurlijke leefomgeving

Vogelkenner Jan van Dijk plotseling overleden

Terwijl hij voor een familiebezoek in Frankrijk was, is in het weekend van pasen tijdens zijn slaap Jan van Dijk plotseling overleden. Zijn overlijden schokt het natuurbeschermingswereldje erg.

Jan was met niet aflatende energie actief voor het welzijn en de goede leefomstandigheden voor in de eerste plaats de vogels, van klein musje tot grote roofvogels. Hij was een groot vogelkenner. Hij wist heel

veel nestel- en broedplekken te zitten. Hij organiseerde van uit de Stichting Avifauna Zwolle, waarvan hij een van de oprichters en voorzitter was, zeer uiteenlopende activiteiten van gierzwaluwteellingen tot bouwen van nestkastjes of het uitpluizen van uilenbraakballen met kinderen. Ook verzorgde hij regelmatig voor uiteenlopende groepen lezingen en/of cursussen.

Jan was deelnemer aan het NatuurPlatform Zwolle en behoorde tot de vaste groep mensen, die regelmatig overleg voert met de Gemeente over onderhoud en beheer van het groen en de leefomstandigheden van vogels, vleermuizen en andere diersoorten. Als er ergens een bouwplan ontwikkeld werd, was Jan er gelijk bij om te wijzen op de kansen voor stadsvogels b.v. door om tijdens de bouw al voorzieningen te maken. Hij had hiervoor dan altijd heel praktische en meestal goedkope oplossingen.

Jan was daarin niet altijd de gemakkelijkste, hij was erg vasthoudend in het bestrijden

van situaties waarin de leefomstandigheden van vogels, maar ook andere dieren werd aangetast of verstoord. Hij schroomde er ook niet om bij overtreding van de flora- en faunawet (Natuurwet) de verantwoordelijke inspectie in te schakelen. Vanzelfsprekend werd dit hem niet altijd door iedereen in dank afgenomen, maar vrijwel altijd had Jan het gelijk aan zijn zijde.

Namens de Milieuraad maakte Jan onderdeel uit van het gemeentelijke overleg Landbouw en Natuur. Jan werkte ook heel nauw samen met bijvoorbeeld Vogelbescherming Nederland. Met het overlijden van Jan verliest de Zwolse natuurbeweging een ontzettend actieve en betrokken vogel- en natuurbeschermmer, hierin laat hij een groot gat achter. Het ingrijpendst is Jan's overlijden natuurlijk voor zijn vrouw, kinderen, overige familie en intieme vrienden. Hen condoleren wij met dit verlies.

Stichting Milieuraad Zwolle en NatuurPlatformZwolle.

De Stadkamer en het milieu

Tekst en foto: Jacqueline Stil

Dit is het vierde deel in de serie over duurzaam ondernemen in Zwolle.

Milieupraat sprak deze keer met Tsjitske Plakke van de Stadkamer Zwolle.

De bibliotheek is waarschijnlijk niet gesticht vanwege het milieu, maar hebben jullie daar wel een visie op?

De bibliotheek bestaat niet alleen bij de gratie van haar uitleenfunctie, wij organiseren nog zoveel meer. Natuurlijk is zij wel een voorbeeld van duurzaamheid doordat de boeken meerdere keren worden gebruikt.

Wij hebben bij de inrichting van ons nieuwe pand aan de Zeven Alleetjes ook veel materialen hergebruikt. MVO (Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen) speelt bij ons mee. Ook in bijvoorbeeld afval scheiden en biologische koffie, voedingsmiddelen uit de regio.

Waarom is de bibliotheek aanvankelijk opgericht?

Dat is vooral geweest om het lezen te bevorderen. Toen heette het de Zwolse Leeszaal; deze werd opgericht rond 1800. In 1916 werd het de Eerste Openbare Bibliotheek in de Kamperstraat.

Hoe milieuvriendelijk is het uitlenen van boeken?

Een boek wordt gemiddeld 6 tot 7 keer per jaar uitgeleend en gaat 5 tot 10 jaar mee, behalve wanneer ze super veel worden uitgeleend, zoals prentenboeken.

Dan vervangen wij ze eerder. Gechloreerd papier wordt nauwelijks nog gebruikt. Of de boeken een FSC keurmerk hebben, kunnen wij niet bepalen, omdat er regionaal wordt ingekocht. Wat schoner is: e-book of papieren boek is lastig te zeggen. Zie het artikel op Milieucentraal.nl.

Zijn jullie in de programmering van activiteiten ook gericht op het milieu?

Ja zeker is dat bij ons een onderwerp. Dit jaar geeft de Boekenweek ook het thema 'natuur' en daaromheen worden allerlei activiteiten aangeboden.

Hebben jullie ook tips voor ondernemers in Zwolle die duurzaam willen zijn of worden?

Denk drie keer na voordat je iets kiest. Kijk bijvoorbeeld naar lokale producten, zoals vormgevers. Je geeft dan iets terug aan de stad.

Knotseizoen VLO eindigde bij Berkum

Tekst en foto's: Diet ter Stege

Het klinkt misschien wat afgezaagd, maar de VLO heeft opnieuw een prachtig knotseizoen gehad. Rijen wilgen zijn er geknot, en met op sommige ochtenden wel 35 tot 40 knotters. Het enthousiasme blijft groot bij de VLO, ondanks dat het werk soms wel heel zwaar is en de takken nog zwaarder.

knotten bij Spoolderenweg

Het seizoen begon op 4 november 2017 in het griend op de hoek van de Fabrieksweg in Windesheim. Tijdens deze Natuurwerkdag deden 30 welpen van de Scouting IJsselgroep goed mee. Een week later heeft de VLO nog een groot stuk griend op deskundige wijze gesnoeid. Eind november was het tijd voor de Kolkweg, Laag Zuthem. Drie zaterdagen was het koud en mistig winterweer maar dat kon het plezier drukken. De pauzes in de schuur waren warm en cosy met veel koffie en soep. Daarna was de Aalvangersweg aan de beurt. Het was soms een

heel gepuzzel voordat er echt gezaagd kon worden. Dunne en dikke takken stonden in overvloed en dicht op elkaar op de knot. En voordat je al dat dunne spul weg had en kon gaan zagen was je al een halve morgen verder. De laatste weken van december werden -in de gure wind- de wilgen rondom de varkensschuren aan de Zuthemerweg geknot. Naast de soep gingen de warme oliebolletjes er goed in. Begin januari trok de VLO richting Kleine Veerweg. Het was op de eerste knotdag van het nieuwe jaar 2018 aan de Kleine Veerweg 14 extra gezellig met hapjes en drankjes en natuurlijk met veel wilgen. Een week later verderop aan de Kleine Veerweg 7 waren de vele bomen rondom de boerderij aan de beurt, hier werden ook takkenrillen aangelegd. Een deel van de VLO ging toen ook aan het werk op het erf van de Huppe, waar alle nieuwe jonge aangeplante bomen voor de eerste keer werden geknot. De volgende weken werd gewerkt langs de Schellerwade, een

deel van de wilgen was al meer dan zes jaar niet geknot. Het was daarom een hele klus en kostte drie zaterdagen. Af en toe even rustten op de dijk en met het fraaie uitzicht over de enorme watervlakte in de uitwaarden gaf je weer energie. Eind februari was de VLO ook vlakbij de IJssel actief, maar dan in Spoolde, in het gebied van de Ruimte voor de Rivier. Begin maart op de een superkoude dag stonden de VLOers wel even te klappertanden in het open veld bij de Brinkhoekweg. Toch hadden sommige knotters nog genoeg energie om 's middags op de schaatsen te stappen. Zaterdag 10 maart werd het seizoen zonnig afgesloten aan de Kuyterhuislaan.

Een paar getallen: in het jaar 2017 zijn er in de maanden januari, februari, maart, november en december 454 bomen geknot op 18 zaterdagochtenden met een gemiddelde van 35 knotters per keer. Ook is er 1000m² griend gesnoeid.

knotten bij Schellerwade

Help insecten te overleven

Het Natuurplatform Zwolle (NPZ) riep in februari 2018 via een brief de gemeente op om meer aandacht te besteden aan insecten. Zo kan de terugloop weer omgebogen worden naar toename.

Wetenschappers constateren een sterke terugloop van insecten, waaronder de wilde bijen. Een grote veroorzaker hiervan is het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen in de agrarische sector, in tuinen en in parken. Gelukkig gaat het niet met alle soorten slecht. Dit neemt echter niet weg dat dit fenomeen onze aandacht vraagt.

Insecten spelen een belangrijke rol bij de bestuiving van gewassen. Dit is niet het enige nut van bijen en insecten. Ze zijn een onderdeel van het hele ecosysteem op aarde. Dit feit wordt vaak onderschat. Zo zijn ze een belangrijke voedselbron voor vogels en andere dieren. Kortom ze zijn een

onmisbaar onderdeel in de kringloop van organische stoffen. Om deze reden heeft de mensheid zelf er het grootste belang bij om op een verantwoorde wijze om te gaan met insecten.

Neonicotinoiden, glyfosaat en fipronil zijn in de landbouw in feite niet meer nodig. De wetenschap heeft inmiddels voor deze middelen alternatieven gevonden. Deze nieuwe middelen moeten dan natuurlijk wel door de agrarische sector gebruikt gaan worden.

Voor de dieren en ons eigen welzijn is dwingende regelgeving noodzakelijk. Regelgeving opgelegd door de Europese overheid is het meest effectief. Doet zij het niet, dan ligt die taak bij de nationale overheid.

Zo lang dit ook niet gebeurt ligt de taak bij de provincie en gemeenten zelf. Wat zijn de alternatieve middelen die Zwolle zou

kunnen gebruiken? Gelukkig zijn er diverse ideeën en initiatieven om iets aan deze problematiek te doen. In Overijssel is de Bijenagenda actueel en hebben een aantal landelijke milieuorganisaties de site www.nederlandzoemt.nl gelanceerd.

De gemeente Zwolle kan zelf een aantal maatregelen nemen. Bijvoorbeeld het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen zoveel mogelijk beperken. Waar mogelijk kunnen op gemeentegrond bloemen ingezaaid worden. De gemeente kan tuincentra vragen zo min mogelijk chemische bestrijdingsmiddelen te verkopen. Of niet te vroeg en niet alle bermen tegelijk maaien, zodat er steeds voedsel voor insecten voorhanden is. De nog aan te stellen NME makelaar zou publieke voorlichting over de bedreigde insecten kunnen gaan geven. Dit allemaal om het tij te keren en de insecten weer een kans te geven.

NPZ: Beperk dramatische gevolgen essentaksterfte

Essentaksterfte is een ziekte die door een schimmel wordt veroorzaakt. Eerst sterven de takken af en uiteindelijk gaat de hele boom dood. Door deze ziekte, waar nog niks aan te doen is, moeten er in Zwolle zo'n 8000 essen, in fasen, gekapt worden. Het Zwols Natuurplatform heeft 8 maart jongstleden hierover een brief aan de gemeente gestuurd.

Het gaat om een grote afname van volgroeide bomen. Deze enorme afname zal verschillende neveneffecten op de omgeving hebben. Door het kappen van zo veel bomen ineens zal er veel minder CO2 omgezet worden. Ook de afvang van fijnstof zal flink verminderen. Verder zijn er gevolgen voor vogels insecten en vleermuizen. Door de vermindering van het aantal bomen zal er meer hittestress zijn en er wordt minder water opgenomen.

Het Zwols Natuurplatform stelt voor om de neveneffecten zoveel mogelijk te beperken. Zo zou de kap van niet zieke bomen tijdelijk uitgesteld kunnen worden. Alle bomen, waarvan de kap niet direct noodzakelijk is, zouden gebruikt kunnen worden om de nadelige gevolgen van de grootschalige kap op te vangen. Dit is van belang voor de hele stad, zowel voor mens en fauna. Het NPZ hoopt dat de gemeente de kap tijdelijk gaat

stoppen op eigen grond. Verder hoopt het NPZ dat de gemeente minder kapvergunningen uit zal geven.

Tevreden over werkwijze en herplant

In een aanvullende brief, 6 april, prijst het NPZ de gemeente en andere betrokkenen met de goede samenwerking en de enorme inzet van materieel en menskracht waarmee is gewerkt om vóór het eind van het kapseizoen de meest aangetaste bomen te ruimen. En met de voortvarende herplant direct er na. Er zijn daarbij zelfs meer bomen geplant dan gekapt. Op vakkundige wijze, mooi gemêleerd, zodat nieuwe infecties minder makkelijk om zich heen slaan.

Wees vooral zuinig op je kleding

Tekst en foto: Loes la Faille

Kleding en alles wat daar mee te maken heeft, staat hoog in de top tien van meest vervuulende zaken. Sommigen beweren zelfs op de tweede plaats. Waarom is kleding eigenlijk zo vervuילend? De doorsnee consument heeft vaak geen idee wat er allemaal bij de productie van kleding komt kijken. Door de globalisering van de kledingproductie hebben we geen zicht meer op het hele proces. De kleding wordt op een andere plek gemaakt, als waar het uiteindelijk over de toonbank gaat. Om een kilo katoen, waar veel kleding van gemaakt is, te telen is zo'n 10.000 liter water

nodig. Voor een shirt komt dat neer op ongeveer 2.500 liter en voor een spijkerbroek circa 7.000 liter. Katoen wordt vaak verbouwd in warme streken waar water toch al schaars en kostbaar is. In de katoenteelt worden nog eens gigantisch veel chemicaliën gebruikt. Zo'n 7 eetlepels per kilo katoen. Dit exorbitante gebruik heeft desastreuze gevolgen voor de arbeiders en het milieu.

Katoen wordt eerst gebleekt en gekleurd voordat het in kleding wordt verwerkt. Om de chemische verfstof aan de natuurlijke katoen te binden wordt formaldehyde, een giftige stof, gebruikt. Katoen wordt niet in Nederland verbouwd. Het vervoer van de

katoen en de daarvan gemaakte kleding veroorzaakt veel CO2 uitstoot, door het transport.

Voor het maken van synthetische vezels is aardolie nodig. Bij het wassen komen er ook kunststofvezels via de riolen, rivieren en kanalen in onze oceanen terecht. Hier vormen ze met al het andere plastic afval de inmiddels beruchte plastic soup.

Hier volgen een aantal tips om zo lang mogelijk met je kleding te doen. Volg nauwkeurig de wasvoorschriften op. Het is niet

nodig je kleding dagelijks te wassen. Laat (wollen) kleding gewoon eens luchten. Kijk uit met sleutels, je portemonnee of je mobiele telefoon in de zakken van je lievelings broek. Door die spullen vaak in dezelfde zak te doen, zitten er voor je het weet slijtplekken of gaten in je broek. Laat je bij je kledingkeuze niet leiden door wat de mode voorschrijft.

Laat als er bijvoorbeeld een rits kapot is deze vervangen door een kleermaker. Dit is goedkoper dan een nieuw kledingstuk kopen. Kleding die 'over datum' is kun je laten vermaken.

Wil je toch graag iets anders om aan te trekken google dan eens op: Tweede hands kleding Zwolle. Je zult versteld staan van de hoeveelheid adressen waar je in Zwolle je slag kunt slaan voor een leuke tweedehands outfit.

Als je echt nieuwe kleding wilt, koop dan kleding gemaakt van biologisch katoen, hennep, bamboe of een andere natuurlijke vezel.

Is je kleding en ander textiel uiteindelijk toch versleten, gooi het dan niet bij het restafval, maar in de kledingcontainer. Van afgeschreven textiel kunnen bijvoorbeeld automatten en isolatiemateriaal in de bouw worden gemaakt. Lees ook eens de Slow fashion tips op de site van Milieu Centraal.

2018 Het jaar van het insect

Tekst: Carin van de Ploeg

Het was pas februari en door het aantal ongewoon warme dagen stond er al heel wat bijna in bloei... Raar, de natuur slaat op hol en als mensen zijn wij daar mede voor verantwoordelijk.

We kijken al weer uit naar zonnige dagen en met de zon en de warmte ontwaken ook de insecten.

2018 is het jaar van de insect, en met een reden: want het gaat niet goed met de insecten.

Insecten: kleine beestjes met een grote impact op de natuur en dus ook op ons. Een dier is een insect als het aan twee kenmerken voldoet: het heeft altijd zes poten en het bestaat uit een kop, een borststuk en een lijf.

Er zijn 30 verschillende orden o.a. vlinders, mieren, wantsen, kevers, wespen en bijen. Fascinerende beestjes die het verdienen om eens van dichtbij te bekijken. Neem nou de

ijverige mieren. Wist u dat er een kale rode bosmier bestaat en de behaarde rode bosmier? Een paar haartjes maken het verschil. En wist u dat het 2 tot 3 jaar duurt voor een mierenkoningin een nieuwe kolonie heeft gesticht? Ze is daarbij afhankelijk van slaafmieren. De koningin dringt het nest binnen en als ze geaccepteerd wordt, dan verzorgen de slaafmieren haar en haar nakomelingen. Die vreten daarna de slaafmieren op. In het voorjaar 'hoeden' rode bosmieren bladluizen. Ze brengen ze naar de toppen van de bomen, waar ze gedurende de hele zomer gemolken worden. In het najaar brengen de mieren de bladluizen weer naar het nest, waar ze overwinteren.

Zo kun je in je eigen tuin een overdaad aan insecten vinden als je er de tijd en ruimte voor neemt. Ga maar eens op de knieën en til een steen op... pissebedden zijn weliswaar geen insecten, maar geleedpotigen, oormwormen daarentegen weer wel. Op speurtocht door je tuin of omgeving zul je lieveheersbeestjes, vlinders, wespen, bijen en hommels aantreffen. En iedere soort

heeft zijn eigen 'niche' en leefwijze.

Je kunt zelf bijdragen aan een insectenvriendelijke tuin door het plaatsen van een insectenhotel, maar ook 'rommelige' hoekjes en waterpartijen zijn een mooie plek voor veel andere insecten.

Zoals de libellen en waterjuffers, een heel bijzondere wereld waar het gaat om eitjes leggen, eten, verpoppen, en voortplanten. Wist u dat libellen een larvestadium kunnen hebben van twee jaar en dat de diertjes dan alleen maar in het water leven?

Het insectenrijk is een fascinerende wereld. En niet alleen voor volwassenen. Ook kinderen kunnen veel plezier beleven aan het bekijken en onderzoeken van insecten. Er is geen reden om bang te zijn voor een bij als je weet hoe het diertje leeft. Dat geldt voor eigenlijk alle insecten. Onbekend maakt onbemind, des te meer reden dus om je meer in insecten te verdiepen.

Nieuwjaarsbijeenkomst over insecten

Tekst: Carin van de Ploeg

Zaterdag 27 januari 2018 vond in het nieuwe kantoor van de Milieuraad de jaarlijkse nieuwjaarsbijeenkomst plaats. Ruim 60 vrijwilligers en relaties waren aanwezig. Evenals wet- houder Michiel van Willigen.

Na het welkomstwoord van voorzitter Hans de Graad, die alvast de aandacht vestigde op het 'jaar van het insect' kreeg Alfred van den Burgh (coördinator van de insectenwerkgroep van het IVN/KNNV Zwolle e.o.) het woord. Hij gaf een inspirerende lezing over insecten.

Wist u bijvoorbeeld dat een insect te herkennen is aan 2 kenmerken? En dat er 30 verschillende ordes zijn, waaronder vlinders, mieren, wantsen, kevers, wespen en bijen. Weet u dat er 2 soorten rode bosmieren bestaan en hoe u het Aziatisch lieveheersbeestje kunt herkennen?

De insectenwerkgroep organiseert regelmatig activiteiten, waarin dit allemaal aan

bod komt. Meer informatie hierover vindt u op www.ivnzwolle.nl/activiteiten.

Het gaat niet goed met de insecten in de wereld, ook niet in Nederland. Het is vooral een heel bijzondere wereld waar het gaat om eitjes leggen, eten, verpoppen, en voortplanten. Wist u dat libellen een larvestadium kunnen hebben van twee jaar en dat de diertjes dan alleen maar in het water leven? En dat de eendagsvlieg wel twee weken kan leven?

Het insectenrijk is een fascinerende wereld. En niet alleen voor volwassenen. Ook kin-

deren kunnen veel plezier beleven aan het bekijken en onderzoeken van insecten. Er is geen reden om bang te zijn voor een bij als je weet hoe het diertje leeft. Dat geldt voor eigenlijk alle insecten. Onbekend maakt onbemind, des te meer reden dus om je meer in insecten te verdiepen.

Leuke boeken voor kinderen (maar ook voor volwassenen!) zijn:

- "Insectenrijk" van Susie Brooks: kleurrijke illustraties met heldere korte teksten.
- "Insecten, knappe architecten" van Anne Möller: helder boek met mooie scheurtekeningen.
- "De insecten in mijn tuin" van Emmanuel Chanut: met uitklapbare pagina's.
- "De levenscyclus van insecten" van Richard Spilsbury: met mooie kleurenfoto's.
- "Wees blij dat er insecten zijn" van Anne Rooney: waarom insecten nuttig zijn, met stripachtige tekeningen.
- "Speuren naar insecten en andere kleine dieren": een fotoboek met macro opnames.
- "Erik of het klein insectenboek" van Godfried Bomans, een verhaal voor kinderen vanaf 8 jaar, over een jongetje dat de insectwereld van dichtbij leert kennen.

Creatief met eierschalen

Door: Ina Huizinga

Eieren zijn symbool van de lente. Ik wist zelf niet dat je hiermee zoveel leuke dingen kunt maken. Zelf doe ik de eierschalen meestal in mijn compostvat, goed voor het kalkgehalte in mijn compost. Maar nu het lente is, is het ook een leuk idee om er iets moois van te maken. Ik laat enkele voorbeelden zien maar de mogelijkheden zijn oneindig. Twee mogelijkheden zal ik beschrijven andere kun je misschien van de foto's namaken. Of ga eens zoeken op internet: knutselen met eierschalen. Je ziet dan de vele mogelijkheden.

Wat heb je nodig:

- Gedroogde eierschalen. Volledig, half, heel maar de resten kun je ook gebruiken.
- Zaad van gras of kruiden
- Knutsellijm en waterverf
- Doosjes, papier of glazen potje
- Eierdoos

Mozaïek maken van eierschalen:

Maak een eenvoudige tekening, bijvoorbeeld een kuiken op het te mozaïeken onderwerp. Dan ga je de binnenkant van eierschalen, waar je het vliesje uitgehaald hebt, met waterverf in de gewenste kleuren verven. Even op laten drogen, dit gaat best snel. Dan smeert je wat knutsellijm op een klein gedeelte van de tekening, daarop leg

je een stukje van de ingekleurde eierschaal. Met het uiteinde van een kwast druk je de eierschaal in iets kleinere stukjes, die je een beetje uit elkaar schuift, zodat je de ondergrond van papier tussen de stukjes ziet zitten (het mooiste is, als de kleur de ondergrond afsteekt bij de kleur van de eierschaal). Je kunt ook kleine stukjes schaal afbreken en die op de plak leggen, dit gaat wat langzamer. Zo bewerk je de hele tekening. Laat het drogen en breng indien gewenst nog een laklaag aan.

Eierschalen als kweekbakjes:

Laat de eierschalen drogen. Versier ze eventueel met verf, papier of oogjes. Vul de schaal met potgrond en voeg wat zaad toe. En wacht dan af.

Boomklever in nestkastje Milieuraad

Een boomklever heeft het nestkastje in gebruik genomen dat aan de pui van het gebouw van de Milieuraad is opgehangen, tijdens de opening van het gebouw in november 2017.

Het vlieggat was voor de boomklever te groot en daarom -heel kenmerkend- heeft de boomklever het gat zodanig dicht gemetseld met klei en zand dat alleen een boomklever in het nestkastje kan. De boomklever hoor je ook luid en duidelijk zingen in de grote boom naast het gebouw.

Nieuwsselectie

Enkele groene Zwolse nieuwtjes uit de periode januari- maart 2018

In de binnentuin van de Nieuwe Haven in de Kamperpoort is een moestuin gestart door Adrienne Heemstra. Bewoners en kinderen tuinieren samen in deze tuin.

Waterschap verlengt speciale 'klimaatsubsidie'. Groene daken, geveltuintjes, regenwater opvangen en hergebruiken, meer groen en minder tegels in de tuin en wijk. Het zijn allemaal voorbeelden van maatregelen die de woonomgeving bestendiger maakt tegen de klimaatverandering. Allerlei initiatieven kunnen voor deze subsidie in aanmerking komen. Meer informatie op www.wdodelta.nl/subsidie

Dit voorjaar wordt een deel van het Stads-kantoor aan het Lübeckplein voorzien van klimop. Hiermee zet de gemeente een stap op het gebied van klimaatadaptatie en maakt zij een statement voor een groene stad met een prettig stadsklimaat.

Feestelijke start afval scheiden

De gemeente Zwolle vindt het belangrijk dat bezoekers van de buurt- en wijkweides hun afval gescheiden kunnen inleveren. Op zes weides worden dit voorjaar mini-milieustraatjes geplaatst om dit mogelijk te maken. De Wareweide is de eerste locatie waar het mini-milieustraatje geplaatst is. De mini-milieustraatjes zijn gerealiseerd vanuit het zwerfvuilprogramma Mooi Schoon van ROVA.

Tuintje op Zuid

Tuintje op Zuid is een buurttuin van bewoners van de wijk Oud-Ittersum. Op de hoek van de Troelstralaan en de Savorinin Lohmanlaan heeft een groep bewoners het initiatief genomen om een gemeentelandschap te gebruiken als een gezamenlijke moestuin voor de buurt. Op 10 maart zijn in het bijzijn van wethouder Michiel van Willigen fruitbomen geplant. Deze bomen vervangen gekapte zieke essen.

Actieplan Climatecampus wil vaart maken met klimaatadaptatie

De kersverse stichting Climate Campus, kennis- en innovatienetwerk in de IJssel-Vechtdelta, wil werk en vaart maken met klimaatadaptatie. Ruim 40 organisaties en bedrijven uit de regio en daarbuiten zijn uit op nieuwe kennis en innovaties voor een klimaatbestendige leefomgeving die ze samen met overheden, corporaties en zorginstellingen willen ontwikkelen

Groene Prijs 2018 voor vogelaar Jan van Dijk

De jury van de Zwolse Groene Prijs heeft unaniem besloten om Jan van Dijk van de Stichting Avifauna Zwolle deze jaarlijkse prijs toe te kennen vanwege zijn tomeloze inzet voor behoud, bescherming en uitbreiding van wilde (stads)vogels in Zwolle.

Berkum energieneutraal 2025: eerste wijk in Zwolle – 13 februari 2018

In 2025 is Berkum als eerste wijk van Zwolle energieneutraal en daarmee een voorbeeld en proefproject voor andere wijken in Zwolle en Overijssel. Dat is de doelstelling van een gezamenlijke pilot waarin acht partijen onder leiding van Enpuls (onderdeel Enexis Groep) samen met bewoners ervaring willen opdoen met het verduurzamen van een bestaande woonwijk. Naast de gemeente en Enpuls werken ook provincie Overijssel, deltaWonen, Natuur en Milieu Overijssel, Hogeschool Windesheim, VNO/NCW/Unica, Enexis netbeheer en Rabobank mee.

Breezicht Zuid

Na Breecamp wordt de komende jaren Breezicht ontwikkeld als nieuwe, ruim opgezette woonbuurt in Stadshagen. De ambities voor deze groene buurt met circa 1140 woningen zijn hoog: Breezicht wordt klimaatbestendig, waterrobuust en energieneutraal ontwikkeld. De huizen in Breezicht worden energieneutraal ontwikkeld als nul-op-de-meter woningen zonder gasaansluiting. Ook de openbare ruimte wordt energieneutraal: de elektriciteit voor verlichting en rioolgemalen wordt met zoninstallaties opgewekt. De woningen liggen verhoogd, waardoor er ruimte is voor waterberging en infiltratie van regenwater in wadi's, plasdrasstroken en rietzones.

Verrassingen in Park Wezenlanden

Wattaral (bron: IVN)

Tekst: Henk Selhorst

In de voorjaarsvakantie was het erg koud. We hoorden van iemand dat er een waterral rondliep aan de rand van het verbindingskanaal bij het park de Wezenlanden. In de ijzig koude wind zagen we de ral eerst niet, maar wel een paar watersnippen. Net toen we weg wilden gaan, zagen we ineens de waterral door de rietrand lopen. Bijzonder om hem zo mooi te zien. Daarna liepen we het dijkje af in de richting van de kinderboerderij. Onderweg zagen we meerdere watersnippen op zoek naar voedsel.

We hoorden later dat er een bokje tussen liep. Ook zwommen er een aantal wintertalingen rond, mannetjes en vrouwtjes. Door de kou zijn ze waarschijnlijk de beschutting van de stad gaan zoeken. Voor ons was het genieten. Toen de kou verdween, waren de vogels ook weg.

Ecosia – Duurzame zoekmachine plant bijna elke seconde een boom

Tekst: Hans IJzerman

Ecosia is een duurzame zoekmachine uit Duitsland, opgestart op 14 december 2009 door Christian Kroll. Het bedrijf schenkt 80% van zijn inkomsten aan de bescherming van het regenwoud via een samenwerkingscontract met het Wereld Natuur Fonds. De zoekmachine gebruikt zoekresultaten van andere zoekmachines zoals Bing en is hiermee vergelijkbaar met andere groene zoekmachines als Forestle en Treehoo. De zoekrobot werd naar aanleiding van de VN-klimaatconferentie in Kopenhagen in december 2009 opgestart. Op 30 juni 2017 maakte de zoekmachine bekend dat er door de zoekopdrachten inmiddels 10 miljoen bomen zijn geplant.

Te mooi om waar te zijn? Ja en nee. Ecosia heeft géén eigen zoekmachine, ze gebruiken Bing van Microsoft. De servers van Microsoft verbruiken wel stroom, maar 44% van die stroom is groene stroom. Ecosia draait dus voor 56% op grijze stroom. Google claimt dat ze CO2 neutraal zijn sinds 2007 en de datacenters zullen vanaf 2017 op 100% groene energie draaien. Microsoft is dat pas sinds 2012 en dan ook alleen maar

door groene energie certificaten aan te kopen. Google staat wat dat betreft dus flink voor op Microsoft en Ecosia.

Waarom kost een zoekopdracht energie? Om het zoeken via internet mogelijk te maken is elektriciteit nodig, voornamelijk voor de koeling van alle servers. Naar schatting verbruikt een zoekopdracht ongeveer dezelfde hoeveelheid energie als een gloeilamp die 1 uur aan staat.

Hoe zijn de zoekresultaten van Ecosia? We hebben even wat testjes gedaan met verschillende zoektermen. De verschillen zijn minimaal. Ecosia (Bing) doet niet echt onder voor Google. Dit kun je zelf ook uittesten,

probeer een paar zoekwoorden en kijk naar de verschillen. Het gaat dan wel om de 1e pagina van de zoekresultaten.

Ecosia doneert minstens 80% van de opbrengsten van de gerichte advertenties aan de regenwouden. Om dit mogelijk te maken werkt Ecosia samen met de Wereld Natuur Fonds. Gebruikers van Ecosia kunnen zo per zoekopdracht ongeveer twee vierkante meters veilig stellen. Aangezien we dus per jaar zo een duizend zoekopdrachten uitvoeren betekent dit dat elk nieuwe gebruiker van Ecosia 2000 vierkante meter per jaar kan helpen beschermen, zonder iets te moeten betalen!

Ecosia zit in Berlijn. Er werken veel jonge toegewijde mensen die laten zien dat een bedrijf kunnen én denken aan de wereld best samen kunnen gaan.

Hoeveel bomen zijn er inmiddels geplant? Als je naar de zoekmachine gaat, zie je de teller continu oplopen. De huidige stand is 20.791.408 bomen. Zegt het voort...

Statiegeld komt weer terug

Tekst: Hans IJzerman

Maar.... Het is toch nooit weggeweest? Klopt, we hebben nog steeds statiegeld! Maar, wel veel minder als vroeger. Toen kon je de melkflessen inleveren bij de melkboer, op alle glazen frisdrank flessen zat statiegeld en ook op alle bierflesjes. Op wijn- en sterke drank flessen heeft nooit statiegeld gezeten. Of hier een reden voor is is niet bekend. Op kleine glazen potjes voor bijvoorbeeld appelmoes of groenten heeft ook nooit statiegeld gezeten.

In de loop van de jaren zijn de glazen frisdrank flessen vervangen door kunststof flessen, bijv. PET. Op PET flessen zit nu statiegeld. De bierfabrikanten willen (helaas) het statiegeld op bierflesjes afschaffen. Heineken gaat daar als eerste mee beginnen.

Wat wil de industrie? Als het aan de industrie ligt, verdwijnt statiegeld totaal. Het is namelijk omslachtig, kost veel inspanning en rompslomp. Financieel wordt een ondernemer er ook niet veel beter van. Die koopt liever nieuwe flessen.

Blikjes van de huishoudens worden nu ingezameld via de PMT. Blikjes op straat worden echter in de vuilnisbak gegooid en komen bij het restafval. Als je 25 cent statiegeld op elk blikje zet, worden ze echt wel ingeleverd. Maar, wie gaat dit organiseren, sterker nog, wie wil dit organiseren? De supermarkten staan er niet om te springen. De fabrikanten zoals Coca Cola willen ook niet aan een statiegeld regeling. Er wordt wel druk op de branche uitgeoefend. Tros Radar besteedde onlangs in hun wekelijkse uitzending aandacht aan de plastic flessen problematiek.

Onderzoeksbureau CE Delft becijferde eerder in opdracht van toenmalig Milieustaatssecretaris Dijkema dat met statiegeld op flesjes en blikjes het zwerfafval met 70 tot 90 procent afneemt. De invoering kost tussen de 10 miljoen en 110 miljoen euro, afhankelijk van het aantal inzamelingspunten, maar levert ook geld op doordat gemeenten besparen op opruimwerk en het efficiënter verwerken van afval. De supermarkten en de levensmiddelenindustrie noemen de rekensommetjes onbe-

trouwbaar. Ze zien niet zoveel in statiegeld op blikjes en flesjes en meer in vrijwillig afval inzamelen.

In november 2016 is de Statiegeldalliantie opgericht, een initiatief van Recycling Network Benelux. Doel van deze alliantie is om de overheid aan te sporen om in 2018 de statiegeld regelingen uit te breiden naar kleine plastic flesjes en blikjes. In korte tijd zijn er al meer dan 100 organisaties bij de alliantie aangesloten waaronder een 30-tal Nederlandse gemeenten maar ook organisaties als de consumentenbond.

Statiegeld beweegt mensen ertoe om hun lege flesjes en blikjes terug in te leveren. Daardoor is er minder zwerfafval, minder dierenleed, minder opruimkosten voor lokale overheden en betere recycling van waardevolle materialen.

Goed nieuws: de gemeente Zwolle is ook lid geworden van de Statiegeld Alliantie in december 2017. En in Duitsland moet vanaf 1 januari 2018 25 cent statiegeld worden betaald op elk plastic flesje.

Duurzame plannen Breecamp Noord (Stadshagen)

In de nieuw te bouwen wijk Breecamp Noord wordt sterk ingezet op duurzaam wonen. De EPC (= norm voor isolatie) is steeds strenger geworden, en is voor deze wijk bepaald op 0,4. Het is aan de aannemer

hou hij daar invulling aan geeft. De woningen worden aardgasvrij. Verwarming van de huizen gaat gebeuren door middel van een warmtepomp, die zijn energie uit de buitenlucht haalt. Deze apparaten gebruiken wel

veel stroom, maar omdat de stroom wordt opgewekt met zonnepanelen zijn ze toch redelijk duurzaam.

De totale investering (aanschaf en gebruikskosten) is volgens berekening voor de bewoner minimaal gelijk en in veel gevallen zelf lager dan bij verwarming met aardgas (info van de gemeente). In de zomer kan de warmtepomp ook koelen.

De wijk wordt groen en bestendig tegen hittestress en wateroverlast. Het hemelwater is afgekoppeld van het riool. Met andere woorden, het hemelwater moet bezinken in de bodem.

Er worden speciale tegels gebruikt op de voetpaden. Deze tegels hebben zogenaamde afstandhouders, waardoor het regenwater tussen de tegels door afgevoerd kan worden naar de bodem. De biomassa centrale in de buurt wordt hier niet gebruikt. Over het hergebruik van de materialen in de woningen wordt niets gezegd. Er komen in de buurt oplaadpalen voor elektrische auto's.

De Milieuraad blijft de verdere uitwerking van deze mooie plannen volgen.

Plan Weezenlanden Noord (Schuurmanstraat)

De gemeente Zwolle heeft het Natuurplatform Zwolle (NPZ) en de Milieuraad om advies gevraagd ivm de te bouwen woningen plan Weezenlanden Noord. Bij het overleg waren aanwezig vertegenwoordigers van de gemeente, van Woningstichting Openbaar Belang, Jan van Dijk namens het NPZ, Siebe Pool en Hans IJzerman namens de Milieuraad.

De huidige flats gaan tzt tegen de vlakte. De ambities zijn nul-op-de-meter woningen en gasloos. Parkeren onder de woningen / appartementen, daardoor meer ruimte voor groen. Het aantal te bouwen woningen is nog niet zeker. Er wordt gewerkt met waterpasserende bestrating, waardoor regenwater in de ondergrond kan infiltreren. De gemeente heeft interesse in natuurinclusief bouwen.

Natuuractiviteiten

Een greep uit een groot aantal groene activiteiten

Insectencursus start vrijdag 20 april 2018

www.ivn.nl/afdeling/zwolle
opgeven: insecten@ivnzwolle.nl

Hoewel alle insecten koudbloedig zijn, zijn ze hotter dan ooit. In aantal gaan ze enorm achteruit. We vinden ze overal om ons heen, soms mooi, soms lastig, maar over het algemeen nuttig. De moeite waard om deze complexe wereld van ongewervelde zespoters te bestuderen. Er zijn vijf cursusavonden op vrijdag in de zaal van de Milieuraad, Campherbeeklaan 82A (gebouw naast de Weijensbelt Berkum) met aansluitend op zaterdagochtend een excursie.

Wandelen met Margo en ezel in Zwolle

www.margometezel.nl

Voorjaarswandeling met de ezels op zaterdag 28 april 2018 om 13.30 - 16.30 uur naar het Engelse Werk. Ook op zondag 3 juni en 24 juni zijn er groepstochten over de IJsseldijk richting Zuid en naar het Engelse Werk

Margo werkt al een paar jaar met ezels, sinds begin van dit jaar zijn haar twee grote ezels Ravel en Rosemunde ondergebracht bij wijkboerderij de Schellerhoeve in Zwolle Zuid. Met de twee ezels die daar al woonden is nu is een kudde van vier langoren, klein en groot. De ezels kunnen goed wandelen

en vinden het ook heel leuk. Alléén bagage gaat op de ezel.

Opgave bij margohuggers@gmail.com of 06 22 04 95 40

Dassen kijken

www.landschapoverijssel.nl

De das is het grootste (land)roofdier van Nederland. Toch zie je zo maar niet. Dassen zijn schuw en vooral rond schemertijd en in de nacht actief. Landschap Overijssel heeft een Dasmobiel gemaakt: een geur- en geluiddichte hut, nog geen 10 meter naast een bewoonde dassenburcht in de omgeving van Bathem. Je kunt je aanmelden via de site van L.O. Vanaf 20 april tot en met eind juli 2018 boek je op de woensdag, vrijdag of zaterdag en in augustus 2018 op de vrijdag of zaterdag.

Wilde planten inventariseren

www.knnv.nl/zwolle

Het zomerprogramma van de Plantenwerkgroep van de KNNV start 25 april. Tot en met augustus zijn er op 15 avonden planteninventarisaties naar allerlei gebiedjes rondom Zwolle en soms verder. Heb je al kennis van de wilde planten en kun je er veel op naam brengen ga dan eens mee met de werkgroep.

Wandelexcursie naar het Westerveldse bos en de Noorderkolk

www.knnv.nl/zwolle

Zaterdag 12 mei 2018 van 10.00 - 15.00 uur. Start parkeerplaats atletiek PEC, Urksteeg. Op stap met Jur (vogels) en Ruben (libellen) Tijdens de wandeling naar libellen en vogels speuren. Misschien hoor je de nachtegaal, of zie je de specht, boomklever of ijsvogel en zie je de libellen op patrouille.

Vroege vogelexcursie. Zondag 20 mei 2018 van 07.00-08.00 uur

www.ivn.nl/afdeling/zwolle

Altijd al eens willen weten welke vogels je kunt zien en horen in de stad? Wil je verrast worden door een slechtvalk, groene specht, ijsvogel, bonte vliegenvanger, goudhaantje of een goudvink? Leer je weg kennen in de kakafonie van vogelgeluiden en dat allemaal op een hele vroege ochtend! En heb je een verrekijker, neem die dan mee. Verzamelen: parkeerplaats verpleeghuis Zandhove, Hollewandsweg 17

Groene Loper Zwolle ondersteunt groene initiatieven

De Groene Loper ondersteunde bewonersinitiatieven met het aanvragen van subsidie bij het Oranje Fonds voor vrijdag 10 maart, tijdens NLDoet. Uiteindelijk leidde het tot liefst 30 Zwolse activiteiten.

Maak jij deel uit van een groen bewonersinitiatief in Zwolle? Werk je bijvoorbeeld samen met je burens in een buurtmoestuin? Help je mee het schoolplein te vergroenen? Of probeer je een dergelijk initiatief van de grond te krijgen en kun je daarbij hulp gebruiken? Neem dan contact op met de Milieuraad.

Wij koppelen je vanuit de Groene Loper Zwolle aan de juiste contactpersoon of organisatie met de benodigde expertise. Bijvoorbeeld in het contact met de gemeente, het aanvragen van fondsen en subsidies, het schrijven van persberichten en projectplannen of het geven van trainingen.

Wil je meer weten over de ondersteunings-

mogelijkheden door de Groene Loper? Neem dan contact op via tel: 038-4982618 of e-mail: info@milieuraadzwolle.nl

De Groene Loper is een samenwerkingsverband van actieve groene inwoners en organisaties. Organiseert regelmatig bijeenkomsten en activiteiten. Zoals bijvoorbeeld ook het Bloemenlint, ieder voorjaar.

Zie : www.groeneloperzwolle.nl en Facebook: [groeneloperzwolle](https://www.facebook.com/groeneloperzwolle) .

